

Metode filozofskog odgoja kod djece u predškolskim ustanovama

Ćorić, Lucija

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:411019>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-18**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

LUCIJA ĆORIĆ

**METODE FILOZOFSKOG ODGOJA KOD DJECE
U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA**

Završni rad

Pula, 2023.

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Lucija Ćorić

METODE FILOZOFSKOG ODGOJA KOD DJECE U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA

Završni rad

JMBAG: 0303092605 izvanredni student

Studijski smjer: rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Predmet: Filozofija odgoja

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Filozofija

Znanstvena grana: Filozofija odgoja

Mentor: prof. dr. sc. Fulvio Šuran

Pula, 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana *Lucija Ćorić*, kandidat za *prvostupnicu predškolskog odgoja i obrazovanja*, ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega ne citiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine.

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, *Lucija Ćorić* dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom "*Metode filozofskog odgoja kod djece u predškolskim ustanovama*" koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnog pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ godine.

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	2
2. FILOZOFIJA ODGOJA.....	3
2.1. Razvoj filozofije odgoja	3
3. PREDŠKOLSKE USTANOVE I NJIHOVE ZNAČAJKE	5
4. POJAM FILOZOFIJE U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA	7
4.1. Predškolska ustanova kao zajednica za učenje	8
5. METODE FILOZOFIJE KOD DJECE U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA	10
5.1. Opće metode	11
5.1.1. Metoda priča.....	11
5.1.2. Metoda igre	13
5.2. Tradicionalne metode.....	14
5.2.1. Sokratovi krugovi	15
5.2.2. Politička zajednica.....	15
5.2.3. Demokracija i demokratsko obrazovanje	16
5.2.4. Priče o moralnosti.....	16
5.2.5. Kriičko mišljenje.....	17
5.3. Metode za suvremeno društvo.....	18
5.3.1. Umjesto autoriteta	19
5.3.2. Pristup istini i odnosu	19
5.3.3. Spoznaja i vrednovanje	20
5.3.4. Suvremeni div	20
6. FILOZOFIJA U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA.....	22
6.1. Poticajno okruženje	22
6.2. Kultura predškolske ustanove	23
6.3. Uloga odgajatelja	24
6.3.1. Kompetencije odgajatelja.....	25
7. KRITIKE ZA FILOZOFIJU ODGOJA	31
8. PRIMJERI FILOZOFIJE KAO DISCIPLINE U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA	34
9. ZAKLJUČAK	36
10. POPIS LITERATURE	38
11. POPIS SLIKA I TABLICA.....	41
SAŽETAK	42

SUMMARY.....43

1. UVOD

Filozofija je znanost koja preispituje i proučava apstraktne i opće probleme koji su vezani za bivanje osobe, njeno znanje, moral, um, jezik pa i cijelu ljudsku egzistenciju. Dolazi od grčke riječi *φιλοσοφία* (*philosophia*) što bi značilo "ljubav ka znanju" ili "ljubav prema mudrosti".

Kad se govori o filozofiji odgoja radi se o prilično delikatnoj i specifičnoj situaciji s obzirom da su i određeni filozofi kroz povijest pisali o filozofiji, odgoju i obrazovanju zajedno, a neki kao npr. Platon koji daje detaljan opis načina na koji se djeca i mladi trebaju odgajati i obrazovati.

Također, J.J. Rousseau također predstavlja jedan od klasika, a suvremeno doba ima svog John Deweyja koji kao najznačajniji filozof se sustavno bavio upravo filozofijom odgoja.

Samim time, kako bi se mogle definirati one klasične metode filozofije za djecu u predškolskim ustanovama, bitno je prije svega definirati pojam filozofije, pojam filozofije odgoja, ali i predškolske ustanove kao institucije u kojima je filozofija iz dana u dan sve više zastupljena.

Kroz klasične metode priča u filozofiji poput mitova, legendi i bajki, tu se nalaze i metode igre poput asocijacija, zagonetki i igrokaza, a sve više se u ustanovama za predškolsku djecu pojavljuju i suvremene metode poput metode Sokratovih krugova (iznimno stare, ali suvremene metode), nadalje metoda za političku zajednicu, odgoja i demokratsko obrazovanje pa sve do metoda pričanja priča o moralnosti i odgoja za kritičko mišljenje.

Filozofiju u predškolskim ustanovama prije svega pokazuje i dokazuje poticajno okruženje, ne samo odgajatelja nego i roditelja, kultura same ustanove, također, uloga odgajatelja, ali i njegove kompetencije.

Često se postavlja pitanje koliko i zašto filozofiju treba uvesti u vrtiće, na koji način ona funkcionira i zašto su djeca izvorni filozofi prikazati će se u analizi primjera filozofije kao discipline u predškolskim ustanovama u Republici Hrvatskoj.

2. FILOZOFIJA ODGOJA

Mnogi autori danas, bili oni filozofi, pedagozi ili pak drugi stručnjaci pokušavaju definirati filozofiju odgoja, odnosno povezati temu odgoja i obrazovanja s filozofijom i odgojem.

U filozofiji odgoja, dakle, s jedne strane možemo pratiti povijesni razvoj discipline, dok s druge možemo raspravljati o mnogo konkretnim pitanjima, poput - što je uopće odgoj, kako ga treba shvatiti, tko su glavni akteri odgoja, kako se čovjek može i treba odgajati, koja je svrha, a koji ciljevi i metode odgoja i drugo. Kada je riječ o filozofiji odgoja nezaobilazno je govoriti o odgajatelju/učitelju, odgojeniku/učeniku i državi, odnosno vlasti.

Teško je jasno i sažeto definirati filozofiju odgoja. U prvom redu zbog toga jer već i sama definicija odgoja predstavlja poteškoću. Postavljaju se brojna pitanja o tome što je zapravo odgoj i kako on funkcionira i kakav zapravo "treba biti".

Odgoj ne podrazumijeva samo roditelje, nego i odgajatelje, učitelje, profesore, škole i fakultete. Pod odgojem možemo podrazumijevati ono što se događa djetetu, tj. proces odgajanja. Odgoj možemo shvatiti i kao rezultat koji se dobiva na kraju odgojnog puta – a to je zrelo odgojeno biće. Moguće ga je shvatiti i kao disciplinu odgajanja koja ima sve prethodno navedeno.

2.1. Razvoj filozofije odgoja

Razvoj filozofije odgoja može se pratiti gotovo od samog nastanka filozofije kao znanstvene discipline.

Prvim „filozofima odgoja“ smatraju se sofisti. Oni su prvi vidjeli važnost odgoja (i obrazovanja) za razvoj pojedinca. Odgoj se kod njih svodi na zadovoljavanje potreba ljudi za stjecanjem znanja, sposobnosti i vještina koje su im potrebne da bi se što bolje snašli u životu.

Za razliku od sofista, Sokrat se odgojem nije samo bavio, nego o njemu i pomno promišlja te je postavljao otvorena pitanja o sadržaju i samoj svrsi odgoja, o načinu odgoja. Sokrat koji se pak oštro postavio prema Platonu i pokazao mu kako bi se

njegovi odgovori tek trebali saznati s obzirom da je Platon, kao jedan od divova filozofije tada već imao temeljite analize na koji način se može promišljati o odgoju.

Pritom Rousseau piše o negativnom utjecaju kulture koja, prema njegovom mišljenju, uništava djetetovo prirodno stanje i spontanost. Upravo kultura i civilizacija predstavljaju najveći rizik za čovjekovo „zdravo“ odgajanje.

Iako je bilo još filozofa koji su povremeno komentirali odgoj (i obrazovanje) zaustavit ćemo se na Rousseau. Filozofi koje smo do sada naveli bitni su zbog najmanje dva razloga. S jedne strane, važni su zbog toga što su se bavili promišljanjem biti odgoja u svim njegovim aspektima i utvrdili da je to područje od iznimne važnosti kako za pojedinca tako i za društvo, no s druge strane, otvorili su i neke bitne teme o kojima i danas raspravljamo, poput rasprave o tome treba li naglasak staviti na intelektualni ili moralni odgoj ili na oba.

Ako je odgovor "da" onda su obje dimenzije jednako bitne za čovjekovo potpuno ostvarenje i dalje ostaje pitanje na koji način se one mogu najbolje razviti.

3. PREDŠKOLSKE USTANOVE I NJIHOVE ZNAČAJKE

1980. godine donesen je Zakon o odgoju i osnovnom obrazovanju, koji nalaže integriranje jaslica s vrtićem u jedinstvenu odgojno-obrazovnu ustanovu prema Petrović-Sočo (2007). Također, spominje se i razvoj predškolskog odgoja u RH, a sve od 1991. godine naglašava se da bi dječji vrtić trebao biti organizacijski oblik za provođenje programa predškolskog odgoja, gdje se iznose prijedlog koji se temelji na konstruktivističkoj i soci-konstruktivističkoj teoriji učenja i poučavanja i samim time je usmjeren ka potrebi djece, njihovim pravima i samoj ideji humanizma kao jedne od osnovnih ideja obrazovanja.

U današnje vrijeme dobna granica polaska djece u ustanovu za rani odgoj i obrazovanje u Republici Hrvatskoj pomaknuta je na 6 mjeseci života djeteta pa sve do njihova polaska u školu, dok je prije toga uglavnom granica bila pomaknuta sa tri, na dvije i sa dvije na jednu godinu starosti života djeteta.

Također, u Zakonu o predškolskom odgoju i obrazovanju (Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju pročišćeni tekst zakona NN 10/97, 107/07, 94/13, 98/19) predškolski odgoj se ostvaruje sukladno razvojnim potrebama djece, ali i njihovim socijalnim i kulturnim potrebama, njih i njihovih obitelji. Predškolski odgoj i obrazovanje obavezan je za svu djecu prije polaska u osnovnu školu (NN, 94/13). Odgoj, obrazovanje i njega rane dobi u institucijskom kontekstu nije i ne može biti zamjena, već samo dopuna obiteljskom odgoju.

Prema članku 16. Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju (NN 94/13) vrtić je dužan dopunjavati roditeljski odgoj i svojom otvorenošću uspostaviti suradnju s roditeljima i neposrednim dječjim okruženjem.

Vrtićka ustanova mora biti stručno i profesionalno vođena i organizirana, a kompetentan odgojitelj treba nastojati da u organiziranju života i rada odgojne skupine osigura uvjete za optimalni razvoj potencijala i sposobnosti djece. Ukupno okruženje vrtića treba djetetu omogućiti da svoje ideje i spoznaje dopunjuje i korigira u socijalnoj interakciji s vršnjacima i odraslima.

Iako su djeci potrebni dosljednost, pravila pa čak i kontrola, još im je potrebniji prostor kako bi mogli učiti i upravljati svojim životima (Slunjski, 2013). Spomenuta autorica navodi kako je povjerenje mnogo učinkovitije od punog nadzora i kontrole te da djetetu treba okruženje u kojemu slobodno može istraživati, upoznavati i razvijati svoje mogućnosti bez straha od neuspjeha ili osude. Suradnja dječjeg vrtića i obitelji jedan je od načina poboljšanja odgojno obrazovne prakse iz razloga što suradnja s roditeljima omogućuje ostvarenje krajnjeg zajedničkog cilja, a to je zdravo, samopouzdana, kompetentno, odgojeno i obrazovano dijete.

Aktivno roditeljsko sudjelovanje smatra se integralnim dijelom obrazovnog iskustva. Važno je da roditelji aktivno sudjeluju u svim aspektima funkcioniranja organizacije i da su uključeni kao ravnopravni članovi tima u zajednici koja uči Ljubetić (2009).

Postoji pet komponenti koje utječu na kvalitetu ustanove za rani odgoj i obrazovanje Koralek i sur. (1995), a prema Petrović-Sočo (2011):

1. Okruženje – pozitivno ponašanje promovira se kroz aranžman namještaja, materijala i opreme bilo to u unutarnjom ili vanjskom dijelu
2. Oprema i materijali – izlaganje didaktičkog materijala primjerenog dječjim razvojnim potrebama
3. Struktura programa – raspored aktivnosti dizajniran da odgovara dječjim razvojnim potrebama
4. Aktivnosti i iskustva – dnevni raspored aktivnosti i stvaranje prilika koje promoviraju dječji razvoj i učenje
5. Poticajne interakcije – poticajni postupci kojima odrasli pokazuju da su osjetljivi na djecu, vode njihovo ponašanje i potiču istraživanje i socijalni razvoj.

4. POJAM FILOZOFIJE U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA

Pojam filozofije, odnosno dijela filozofije zajedno u kontekstu spajanja s djecom grana je praktične filozofije, odnosno predstavlja se pod pojmom filozofija s djecom. Namijenjena je prije svega velikom broju ljudi koji ne mora biti akademski obrazovan ili pak imati veliki utjecaj među ljudima i visoke kvocijente inteligencije, nego je namijenjena ljudima na način da ima utjecaj na njihov svakodnevni život.

Filozofija djece, tj. filozofija s djecom u literaturi se opisuje kao praksa u kojoj odrasli ljudi i djeca zajedno dolaze do nekih postavki filozofiranja. Prije svega, namijenjena je djeci na način da se sami način razmišljanja prilagođava dječjoj dobi i da ima utjecaj na njihov svakodnevni život.

Filozofijom s djecom se opisuje i briga za vrijednosti i moral koje su važne, a s druge strane gleda se i apstraktni pojam onome što i u čega čovjek treba vjerovati, što on treba učiniti u određenim situacijama ili pak kako treba vrednovati određene stvari u životu, ali sama filozofija s djecom također koristi i potiče uporabu jezika, odnosno govora kako bi se prije svega postigla jasnoća.

Lipman se smatra jednim od začetnika filozofije za djecu, no u svojim radovima i fokusima na samu filozofiju za djecu, došao je do osnovnih koraka, što je većina drugih autora, opovrgnula i stavila ih još nekoliko jer su smatrali kako se na njegovim temeljima još može raditi.

Lipmanova filozofija za djecu sadrži četiri koraka:

1. Novele za djecu
2. Priručnici za učitelje i odgajatelje
3. Teorijski tekstovi
4. Stvarna praksa

Lipmanova teorija podučava različite njegove novele, a jedna od najpoznatijih je svakako *Harry i Pixie*, koja se generalno koristi i između učitelja i odgajatelja koji nemaju formalnog znanja za filozofsku izobrazbu.

Nakon osnovnih koraka koje je postavio sam Lipman, prema Šimenec (2012) postoji pet koraka metode, a to su:

1. Čitanje filozofskih priča
2. Postavljanje pitanja
3. Rasprava o pitanjima
4. Evaluacija prakse
5. Filozofske vježbe

U koracima se svakako radi o različitim pričama koje se mogu čitati, a samim time se mogu postavljati pitanja i oblikovati se prema programu samog djela, nakon toga tu dolaze i rasprave o mnogim pitanjima kako bi zajednica mogla istraživati, a kako bi se vidio napredak se koristi evaluacija prakse i svakako filozofske vježbe gdje se sve misaone vježbe mogu stvarati u vođenju filozofskih rasprava.

Prema drugim filozofima i samom Lipmanu, radi se o metodi koja je sistematična, ali svakako ostaje na svim tragovima metoda koje su se koristile dugi niz godina prije uvođenja svih drugim metoda filozofije s djecom koja na kraju i ne moraju biti u obliku dijaloga i njegovih okvira.

4.1. Predškolska ustanova kao zajednica za učenje

Prema Vujčić (2011) vrtić, odnosno predškolska ustanova je organizam koji prije svega živi, mijenja se, transformira, transformira, sazrijeva i raste. Samim time, napredovanje u zajednici dovelo je i do promijene u pogledu na samu kulturu vrtića te usmjerenost na stvaranje demokratske zajednice, ali svega primjerene i poštujuće ustanove.

Zajednica koja uči postiže se velikim i dugotrajnim procesima koji su prožeti ne samo uspjesima, nego i padovima i stagnacijom kako odgojne prakse, tako i pada kulture i za to je potrebno ne samo dobro promišljati i mijenjati uvjete kako bi se na kraju postigla optimizacija, odnosno optimalan razvoj djeteta.

Prema Ljubetić (2009) u procesima promjena iz tradicionalnih vrtića prema zajednici koja uči bitno je sagledati nekoliko karakteristika i svakako izgraditi zajedničku viziju što podrazumijeva:

1. otvorenu i nedvosmislenu komunikaciju
2. spremnost na kompromis
3. krajnji cilj je ostvarivanje zajedničke vizije
4. svi sudionici imaju pravo na dublje razumijevanje i višu razinu znanja
5. razvoj tijekom procesa suradničkog učenja

Prema Slunjski (2011) razvoj odgojno-obrazovne prakse treba imati transformaciju i praksu koja bi podrazumijevala naravno nova znanja i kontinuirano učenje ljudi (u ovom slučaju odgajatelja) koji u takvim ustanovama rade.

Prema istom autoru, postoji nekoliko kriterija koji se trebaju usvojiti kako bi se razvila zajednica koja uči, a to su:

1. sustavno razmišljanje
2. oslabljena moć fragmentacije u nastavnom programu i gradivu
3. poticanje dijaloga između roditelja, učitelja (odgajatelja) i učenika (djeteta)

Stalnim poticanjem i izgradnjama osobnih vizija kod odgajatelja, dolaze nova uvjerenja i kreiranje vizija koje potiču sinergiju drugih (roditelja) za stvaranjem konačnog cilja ustanove, a to je da se prepoznaju i mijenjaju slabe točke ne samo odgajatelja, nego ustanove u cijelosti kao i poticanje na korištenje i razumijevanje novih suvremenih tehnologija, informacija i prije svega kreativnih ideja.

5. METODE FILOZOFIJE KOD DJECE U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA

Postoji veliki niz različitih metoda filozofija, ali samim time postoje i različite metode filozofije kod djece gdje su neke prikazane u Tablica 1, podijeljene na one opće metode, tradicionalne metode, te one suvremene tj. "moderne" metode. Filozofija se svodi na skoro svaki dio ljudskog života, i samim time logično je da će se određene metode ne koristiti samo u svakodnevnom životu, poput onih metoda priča, igre, no tu se nalaze i one tradicionalne metode velikih filozofa, suvremenije koje se odnose na odgoj i obrazovanje, a predškolska ustanova je prema definiciji i ustanova za odgoj i obrazovanje.

Tablica 1 - Opće, tradicionalne i suvremene metode filozofije u predškolskim ustanovama (rad autorice)

OPĆE METODE	TRADICIONALNE METODE	SUVREMENE METODE
METODA PRIČE 1. mit 2. legenda 3. bajka	METODA SOKRATOVIH KRUGOVA	METODA "UMJESTO AUTORITETA"
METODA IGRE 1. asocijacije 2. zagonetke 3. igrokazi	METODA POLITIČKE ZAJEDNICE	METODA PRISTUPA ISTINI I ODNOSU ODGOJA
	METODA ODGOJA ZA DEMOKRACIJU I DEMOKRATSKO GRAĐANSTVO	METODA SPOZNAJE I VREDNOVANJA ODGOJA
	METODA ODGOJA ZA MORALNOST	METODA "SUVREMENOG DIVA" ODGOJA
	METODA ODGOJA ZA KRITIČKO MIŠLJENJE	

Na kraju, treba sagledati i kompletno nove, suvremene i buduće metode filozofije kod djece i barem pokušati odgovoriti na pitanje, zašto djeca danas trebaju učiti filozofiju i

filozofske metode više nego ikad prije te zašto se filozofija može i mora uvesti u dječje vrtiće, odnosno predškolske ustanove.

5.1. Opće metode

U prijašnjim poglavljima se utvrdilo i definiralo samu filozofiju odgoja i objasnilo na koje sve načine ona može funkcionirati. Sad se treba definirati, odnosno objasniti kako određene metode utječu na samu djecu u predškolskim ustanovama, i koje se sve metode filozofskog odgoja mogu koristiti.

Za početak, tu su opće metode koje su generalno poznate većini ljudi, no upitno je koliko ljudi zna da se radi o filozofskim metodama. Prema citiranoj bibliografiji i istraživanjima, najpoznatije opće metode su:

1. metoda priče – koja svoju podjelu ima na mit, legendu i bajku, te
2. metoda igre – koja svoju podjelu ima na asocijacije, zagonetke i igrokaz

Svaka od metoda ima neke od značajki same filozofije odgoja, a sve se koriste u radu s djecom, pogotovo onom predškolske dobi.

5.1.1. Metoda priča

Priče, bilo one dobre ili pak "loše", sastavni su dio života svakog djeteta. Od čitanja priča za laku noć od strane roditelja, pa sve do vlastitog čitanja i istraživanja djeteta. Priče se ponekad ne moraju samo čitati, obzirom da suvremenost donosi različite priče koje ne moraju i nisu zapravo samo u obliku teksta, nego su jako dobro ilustrirane pa samim time daju mogućnost da djeca već u najmlađoj dobi kroz prikaz slika vide kako priča napreduje i što se događa s njima.

Ono što je sa samim pričama uvijek upitno je da se roditelji uvijek pitaju kad je savršeno vrijeme za započeti s njima, no ako se sagleda predškolska ustanova, djeca od prvog dana dolaska u nju su okružena velikim brojem priča što svakako potiče ne samo njihovu maštu i kreativnost, nego i stvara nova pitanja, od onih običnih pa sve do apstrakcije i zanimanja za pojedine teme.

Priče se mogu podijeliti na tri kategorije:

1. Mit
2. Legenda
3. Bajka

5.1.1.1. Mit

Mit prema svojim definicijama su priče koje su nastale u raznim kulturama diljem cijelog svijeta, a najčešće govore o porijeklu i nastanku samog čovjeka, nekog naroda ili pak drugih živih bića. Često se govori i o bogovima, herojima, nastanku civilizacije i na kraju krajeva cijelog svemira. Što se tiče hrvatskih mitova i onih koje se najčešće pričaju djeci, radi se o raznim čarobnim šumama, vitezovima koji su branili neke dijelove svoje zemlje, kao i o opakim bićima koji su čuvali princeze.

5.1.1.2. Legenda

Legende su najčešće životopisi nekih ljudi, kao književna vrsta se susreće još u prapovijesti, a danas se djelomično preklapa sa pojmom mita. Kao što je navedeno, ako se radi o ljudima, no djeci se najčešće pričaju legende o nekim građevinama, u hrvatskoj npr. o Gričkom topu, legende o Ružica-gradu, Pazinskoj jami i najpoznatija kao o legende o divovima, sirenama i slično. Legende su prilično rasprostranjene, a većina njih može se pronaći i u bajkama.

5.1.1.3. Bajka

Bajke, jedne od najzanimljivijih književnih djela za djecu u predškolskoj skupini. Istražuju različite živote i imaju poveznice jedne s drugima. Realne životne priče koje se mogu naći i u odraslom svijetu, no djecu se i dalje uči kako nije sve onako kako je u bajkama. Najpoznatije su svakako Ježeva kućica, i bajke Ivane Brlić Mažuranić poput Šegrta Hlapića, Jagora i Šume Striborove.

Kad se danas govori o bajkama, i pogledu na samu filozofiju bajke, otkrivaju se "mračne tajne" kako je većina bajki zapravo promiskuitetnog karaktera ili se pak radi

o prilično lošim pričama koje su samo promijenjene kako bi djeci bila zanimljiva. Jedna od najčešćih koja je upitna je svakako Crvenkapica, ali to svakako ulazi u pojam same filozofije i načina shvaćanja stvari na kraju krajeva. I dalje, bajke su jedne od osnovnih metoda filozofskog odgoja djece.

5.1.2. Metoda igre

Stručnjaci tvrde kako se različite igre mogu igrati kroz cijeli život, odnosno kako igre ljudi igraju cijelog svog života. Neke od igara se samim time upotrebljavaju tijekom odrastanja djeteta poput asocijacija, poput igri zagonetki ili pak različitih kvizova, igrokaza koje ne samo da potiču kognitivni razvoj djeteta, nego upravo kroz njih i uče djecu kako se ne mora uvijek u nekoj igri pobijediti, nego kako je važno sudjelovati.

Ovo je iznimno bitno ne samo sa strane filozofije, nego i sa strane psihologije jer je iznimno bitno za mlade ljude, u ovom slučaju djecu da znaju poštivati pravila, shvatiti način apstraktnog, ali i logičkog razmišljanje te svakako pojam socijalizacije, jer igre u većini slučajeva zahtijevaju prisutan broj više djece, što je jedna od najpoznatija od filozofskih metoda koje predškolske ustanove, odnosno vrtići koriste za postizanje nekih od odgojnih, ali i obrazovnih ciljeva.

Kad se govori o općenitim metodama igre, najčešće se radi o:

1. Igra asocijacija
2. Igra zagonetki
3. Igrokaz

5.2.1.1. Asocijacija

Igre asocijacija jedne su od najpopularnijih u metodama s vrtićkom djecom. Neke od njih mogu se pronaći u različitim radionicama, a takvom igrom se djecu potiče na kognitivni razvoj, odnosno povezivanje sličnih pojmova kako bi došli do konačnog rješenja i to na temu koja se trenutno obrađuje.

Generalno, takve igre mogu poticati ne samo maštu i razvijati kritičko mišljenje kod djece, nego mogu služiti i u kasnijim godinama života jer djeca iako naizgled ne uče, zapravo uče pojmove i povezivanje istih što je iznimno bitno.

5.2.1.2. Zagonetka

Zagonetke za razliku od igri asocijacijama vode ka apstraktnom razmišljanju djece, uče nove pojmove i pitanja koja se ne bi trebala shvaćati doslovno nego se mogu sagledavati iz različitih kutova gledišta. Tako se npr. igre zagonetki mogu podijeliti na igre pojmova, pogodi tko i slično. Pisanjem ili izgovaranjem vlastitih emocija, asocijacija, želja i slično otkrivaju se zagonetke o drugima, a zagonetkama koje odgajatelj daje djeci na rješavanje potiče se uz kognitivan razvoj, socijalni razvoj i timski duh.

Zagonetka može biti i neka priča pa je logično za zaključiti kako se različite metode nadovezuju jedna na drugu. Priča npr. pokazuje konkretne primjere tema koje se obrađuju u vrtiću ili školi, ali samim time potiču na pitanja, što time predstavlja zagonetku za djecu, ali i za odgajatelje.

5.2.1.3. Igrokaz

U igrokazima djeca dobivaju uloge neke osobe, a to može biti i filozof te time predstavljaju teze te osobe ili filozofa i daju mišljenje o određenoj temi. Iznimno su popularni u predškolskim ustanovama jer djeci prije svega treba igra, a pokazalo se da su igranje uloga jedna od najzanimljivijih djeci u toj dobi.

Igrokazi također potiču na zajednički tj. timski rad, a daju opuštenu i zabavnu atmosferu.

5.2. Tradicionalne metode

Poznato je kako odgoj započinje iste sekunde kad se dijete rodi i to najčešće u krugu obitelji, a nakon toga i kroz odgojni i obrazovni sustav koji u pravilu ne bi treba preuzeti svu odgovornost odgoja. Filozofija odgoja oslanja se na etiku i filozofiju, a etika se bavi djelovanjem, normama i raznim pravilima, dok filozofija s druge strane se gleda kao politička filozofija ili filozofija politike u kojoj se predstavljaju glavni akteri i osmišljavaju odgoj i obrazovanje. Veliki filozofi imali su svoje filozofije odgoja i stavove prema odgoju djece, a najpoznatije od njih su:

1. Sokratovi krugovi
2. Odgoj za političku zajednicu

3. Odgoj za demokraciju i demokratsko društvo
4. Odgoj za moralnost, te
5. Odgoj za kritičko mišljenje

5.2.1. Sokratovi krugovi

Kao što je poznato, filozof Sokrat imao je viziju da filozofija treba imati ulogu odgajatelja i učitelja. Sama metoda Sokratovih krugova potiče još iz perioda između 1910. i 1940. godine, a prema (Marasović, 2012) danas se poznaju njezine različite metode. Prvenstveno, ona potiče na razvoj sposobnosti koje su potrebne kako bi se dijete brzo prilagodilo novonastalim situacijama, odnosno novom suvremenom svijetu, kao i razvoju njegovih vještina, a sve to dok postaje aktivan i demokratski građanin.

Od vještina najviše se ističe slušanje i izražavanje, a nakon toga i kritičko promišljanje, analiziranje i različitost mišljenja i poštivanje tuđih mišljenja. Bitno je spomenuti kako se kod takve vrste metode ne radi samo na odgovorima koje će dijete dati nego i na ispravnom postavljanju različitih pitanja djeci. Ipak, gledajući, danas djeca dosta teško prihvaćaju kritike, pogotovo kritike druge djece, no metoda Sokratovih krugova smatra se uspješnom jer ne samo da se bavi odnosima i odgojem između djece, nego potiče i razvoj djeteta kao pojedinca.

5.2.2. Politička zajednica

Platon je jedan od prvih učitelja i filozofa koji je uvidio na koji način se politika može uvesti u život cijele zajednice, a samim time prema (Golubović, 2018) je i promatrao odgoj kao sredstvo stvaranja savršene države. Uz Platona i sam Aristotel je smatrao da je zadaća države da se građani moralno usavršavaju i da je funkcija države upravo odgoj djece, a sami odgoj je trebao služiti ne samo očuvanju, nego i stabilnosti političkih pokreta. Kao što se godinama nakon Platona i Aristotela to može vidjeti, pojedinac je svoju svrhu mogao pronalaziti jedino ako je bio unutar neke političke zajednice, što se uz tradicionalne metode filozofije odgoja u nekim aspektima života, može vidjeti i danas.

Danas, s druge strane se smatra kako je odnos između djece i odgoja te države ponešto drugačiji, ali da se i dalje sve odgojne i obrazovne metode i ustanove usklađuju zakonima i pravilima države i društva općenito. Ono o čemu se danas ipak malo više nego prije vodi računa je to da odgojni o obrazovni procesi daju ipak malo više prostora za slobodan razvoj djece, ali ne samo djece nego i pojedinaca.

5.2.3. Demokracija i demokratsko obrazovanje

Kao što je već rečeno, Platon je na odgoj gledao kroz političku zajednicu i time naglašavao čovjekove društvene strane, dok je prema (Polić, 1993) Rousseau imao svoju individualnu stranu. U odgoju i obrazovanju za demokraciju i demokratsko obrazovanje i odgoj, ističe se filozof Dewey koji je svojim radom pokušavao pronaći sredinu između dva gore navedena pristupa. Smatra kako bi se svo znanje stečeno u vrtiću tj. predškolskim ustanovama, a kasnije i u školama i fakultetima trebalo biti praktično i korisno za sve kasnije u životu, a i sam je svjedočio velikim promjenama u društvu i godinama u kojima je živio. Smatrao je kako su sloboda govora, jednakost, pravednost i tolerancija i drugi slični pojmovi prilično bitni kako bi se procedure i procesi u odgojno obrazovnim ustanovama mogli ostvariti, iznimno bitni.

Prema (Lunić, 2018) dolazi i do participativne demokracija kod koje se radi o građanskoj kulturi i kako bi učenike i samu djecu već u predškolskim ustanovama trebalo motivirati na sudjelovanje u javnom životu, bilo kroz demokraciju ili sudjelovanje kroz npr. nekakve kreativne i individualne radionice napravljene baš za te uzraste. Ipak, ubrzani napredak tehnologije, Internet i društvene mrežnje, a samim time djeca smatraju kako je demokracija to njihovo pravo glasa, što se svakako treba mijenjati i učiti ih drugačije. Odgoj za demokraciju i demokratsko obrazovanje i odgoj kao i sama filozofija koja stoje iza toga, usko je vezano za područje o ljudskim pravima i samim time odgoju za ljudska prava.

5.2.4. Priče o moralnosti

Kao što je navedeno i u prethodnim poglavljima, pričanje priča i dalje se smatra jednim od dobrih načina razvoja djeteta, ne samo razvoja, nego i stvaranju njegovih vještina kao i njegova doprinosa kritičkom mišljenju i poštivanju stavova. I filozofija

odgoja se prema (Burja, 2021) sve više uključuje u rasprave o odgoju i pričanja priča djeci te samim time gleda na odgoj kao na egzistenciju i vrijednost.

Smatra se kako se kroz pričanje priča djeci upravo daje pogled na raznolikost svijeta u kojem živimo, a na taj način djeca mogu učiti i o nepoštivanjima i različitim nepravdama koje se događaju u svijetu u kojima živimo. Ne samo pričama o ljudskim pravima, ali pričanjem priča o moralnosti i poželjnom ponašanju djeci već u vrtićima mogu pomoći u pogledu na svijet oko sebe. Smatra se i kako je poželjno da dijete i dobije te razvije osjećaj prema drugima, a samim time i vidi nepravdu pa dobije i želju kako bi mogao drugima oko sebe pomoći oko problema ili nedoumica koju možda netko ima. Poticanje moralne svijesti o osjetljivosti na pitanja o ljudskim pravima jedna je od ključnih metoda filozofija odgoja kod djece predškolske dobi jer samim time, kako je već navedeno dobivaju veliki uvid u svijet oko sebe i želju za ispravljanjem barem djelomičnog problema koji se u današnjem svijetu stvaraju.

5.2.5. Kritičko mišljenje

Kritičko mišljenje dobiva na važnosti u samom početku zagovaranja odgoja i demokratskog društva u kojem danas živimo, a zagovara slobodu svih članova društva, a tako i djece. Sam način na koji kritičko mišljenje funkcionira, djeci bi trebali usaditi već roditelji u ranim godinama života, odnosno takav pristup bi trebao krenuti već u obitelji, gdje bi ga naknadno trebao usavršiti i odgojni i obrazovni sustav iako je kritičko mišljenje pogotovo u svijetu u kojem danas živimo prilično nestabilna tema.

Prema Lipmanu, jednom od najpoznatijih suvremenih teoretičara i filozofa, o kojem malo kasnije u radu, cilj kritičkog mišljenja je upravo to da nije da svi misle jednako, nego da se evaluacijama i poštivanjem tuđih mišljenja dolazi do odgovora, rješenja nekih eventualnih problema i da se kvalitetno i pošteno razmišlja o događajima i problemima koje donosi samo suvremeno društvo, ali i da se suradnjom, npr. roditelja koji mogu imati drugačije mišljenje o odgoju, na kraju razgovara i dolazi do nekakve zlatne sredine i kompromisa, pogotovo kad se o odgoju djece radi.

Pojedinci, odnosno djeca od samog početka trebaju razvijati osjećaj da je njihovo mišljenje bitno bez obzira što je možda drugačije od drugih, a samim time mogu prihvaćati prave vrijednosti i prepoznavati lažna pravila, načela i manipulaciju.

5.3. Metode za suvremeno društvo

Prema (Golubović, 2010) postoje dvije temeljne koncepcije samog odgoja i obrazovanja, a to su tradicionalni, objašnjen u poglavlju prije i onaj suvremeni odgoj i obrazovanje, odnosno metode filozofije odgoja za suvremeno društvo. Samim time, za razliku od onih tradicionalnih metoda koje se prema gore navedenim autorima oslanjaju na autoritet i načelima slušanja, pamćenja i ponavljanja, one suvremene govore o stvarnosti i koliko je zapravo odgoj, a na kraju i obrazovanje okrenuto ka suvremenosti.

U većini škola i predškolskih ustanova, prije su uglavnom učitelji i odgajatelji bili u središtu pažnje, no danas se sve više govori o djeci u predškolskim ustanovama i učenicima u školama koji moraju i trebaju biti u središtu cijelog odgojno-obrazovnog procesa. Zato suvremena filozofija odgoja i njezine metode veliku važnost daju odnosu između odgajatelja i djeteta, a u školama između učitelja i učenika. Jedna od najvećih metoda i najučestalijih i najkorisnijih je svakako metoda prema motivaciji djece i učenika. A samim time, dolazi i do velike razlike između suvremenih i tradicionalnih metoda filozofije odgoja, a to je koji je pak njihov cilj u metodama.

Kao što je već rečeno, cilj filozofije odgoja je razvijati osobu, u ovom slučaju kad govorimo o filozofiji odgoja kod djece predškolske dobi i u predškolskim ustanovama stavlja se posebni naglasak na intelektual djeteta i njegov moralni razvoj, ali i na njegov budući potencijal, na rad i razvoj njega kao osobe i pojedinca prije svega za suvremeno društvo.

Kad se govori o filozofiji odgoja u suvremeno doba, najčešće se govori o četiri metode prema (Golubović, 2010), a to su:

1. Metoda "umjesto autoriteta"
2. Metoda "pristup istini i odnosu"
3. Metoda "spoznaje i vrednovanja", te
4. Metoda "Suvremeni div filozofije odgoja"

5.3.1. Umjesto autoriteta

Kad se govori o metodi umjesto autoriteta, govori se upravo o ovom gore navedenom. Kako djecu, odnosno učenike staviti u centar odgoja i obrazovnih programa, a da to ne bude učitelj, odnosno u predškolskim ustanovama odgajatelj. U svim slučajevima kad se govori o metodi umjesto autoriteta, radi se o tome da autoritet u dakle, svim slučajevima predstavljaju odgajatelji i učitelji u školama, a djeca i učenici dobivaju zauzvrat od autoriteta znanje. Dakle, kod metode umjesto autoriteta se radi o tome da postoje dodatne metode kako djeca mogu doći do spoznaje, odnosno do zaključka jesu li ili nisu nešto naučili, jesu li ili nisu stekli neke vještine i shvatiti je li njihovo mišljenje i na koji način je ono drugačije od možda druge djece. Očiti primjer je da najčešće su djeca ta koja odgajatelje traže povratne informacije o tome jesu li ili nisu nešto dobro napravili, a prema suvremenim filozofijama odgoja, djeca su u mogućnosti svojim razvijanjem vrlo rano svjesna i u mogućnosti to napraviti sama.

5.3.2. Pristup istini i odnosu

Kad se govori o pristupu istini i odnosima, govori se o odnosu između djeteta i odgajatelja i pristupu istini, odnosno znanju. U suvremenim filozofijama odgoja prema (Golubović, 2010) važno je osvijestiti odnos između djeteta i odgajatelja kao i kasnije između učenika i učitelja. Kao što je gore u metodi "umjesto autoriteta" objašnjeno, takav stav se već kroz metodu odnosa i pristupa istini mijenja. Kako se čini, situacija je danas prilično slična i nije puno promijenjena no danas se uvelike fokus stavlja na djecu i samim time ih se potiče da sami budu kreatori svojih znanja, da rade, motiviraju imaju discipline i samokritičnosti, ali i samopouzdanja u same sebe, dok se od odgajatelja i učitelja očekuje da putem istine, odnosno znanja samo djelomično daju znanje učenicima, odnosno u osnovnim smjernicama ih motiviraju u to što njih zapravo zanima. Dakle, kao glavna metoda samog pristupa istini i odnosu između odgajatelja i djeteta je da se dijete na neki način motivira i da mu se do znanja da istraživanjem može doći do istine i da na taj način ne samo da odgajatelj odgaja dijete nego mu i daje slobodan prostor da raste i napreduje od malih nogu.

5.3.3. Spoznaja i vrednovanje

Kod spoznaje i vrednovanja radi se kao i kod svih drugih metoda, ako i kod same filozofije odgoja je ostvarivanje osobe, a da se pri tome kod svake osobe, a tako i djeteta stavlja naglasak na njegov intelektualni i moralni razvoj. Prema (Polić, 1993) već se u prošlosti govorilo o vezi između znanja i djelovanja, a i sami Aristotel je smatrao kako je znanje zapravo garancija ispravnog djelovanja u svim segmentima života. Dakle, prema prijašnjim zaključcima Aristotela, (Polić, 1993) ističe kako je znanje nemoćno ako ga ne pokrene pravo djelovanje, a za to je potrebna volja.

Međutim, postavlja se i nejasan je odgovor na pitanje na kome je teret spoznaje i vrednovanja, radi li se o filozofiji odgoja i njenoj metodi u kojoj glavnu ulogu igraju odgajatelji, roditelji ili pak društvo u cjelini kao zasebni akteri, ili je pak odgovor kombinacija svih gore navedenih zajedno. Spoznaja da djeca već u skroz ranim godinama usvajaju vještine i znanja, kao i oponašanje od drugih vrednuje se na različite načine, no kao što je nejasan odgovor na pitanje čiji je ključ tog vrednovanja, može se otprilike zaključiti da je kombinacija svih aktera, obzirom da svi sudjeluju u odgoju i obrazovanju samog djeteta već od roditelja, pa do odgajatelja i na kraju učitelja i profesora.

5.3.4. Suvremeni div

Kod metode suvremenog diva radi se o metodi filozofije odgoja Johna Deweya, jednog od najpoznatijih predstavnika suvremene filozofije odgoja, a njegovo djelovanje je najviše vezano uz teme poput temeljnih čovjekovih potreba za vrijeme odgoja, veze između odgoja i društva kao i odgojnim metodama, njenim vrijednostima te razlikama između više vrsta obrazovanja.

Prema (Golubović, 2010) stav Deweya je prilično jasan, a to je da nije potrebno samo izdvajati kod djece intelektualni aspekt i aspekt morala nego se treba suočiti sa mnogim drugim problemima i situacijama u kojima se dijete može susresti za vrijeme odgoja jer sam odgoj s čije on god strane bio ima isti cilj, a to je odgojni proces koji traje iz godina u godine. Tu se najčešće spominju i cjeloživotni odgoj, koji je na kraju i rezultat odgojnih procesa kao takvih, ali i obrazovnih procesa s kojima će se dijete kad tad susresti.

Dakle, Dewey prema (Golubović, 2010) smatra kako se odgojena osoba može postići samo tako da se odgaja kao osoba, odnosno pojedinac, a tek onda da bude dio nekog društva ili pripadnik neke države, što je iznimna razlika između svih prijašnjih tradicionalnih i općih metoda. Jedino se na taj način može izbjeći manipulacija osobe i dati joj prostora za stalne mogućnosti razvijanja što je kod djece iznimno bitno u predškolskoj dobi.

6. FILOZOFIJA U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA

Filozofija se unutar nekoliko godina sve više počela pojavljivati ne samo u osnovnim i logično, srednjim školama nego i u ustanovama predškolskog odgoja.

Sve je više primjera kako se ona sve više uključuje, a time djeci daje poticajno okruženje za rad i razvoj gdje odgajatelji različitim filozofskim metodama potiču njihovu kreativnost, dovode do inovativnosti i slično.

Nadalje, veliku ulogu u uvođenju filozofije i filozofskog odgoja imaju sami odgajatelji, ali i kultura predškolske ustanove.

6.1. Poticajno okruženje

Odgajatelji danas imaju iznimnu ulogu u životu svakog djeteta pa samim time su i velika uloga u stvaranju poticajnog okruženja unutar predškolske ustanove, ako ne i jedina. Kako bi sami odgajatelji mogli stvarati i raditi na poticajnim okruženjima za djecu i na kraju davati im podršku u procesu učenja, upoznavanja i razvijanja novih vještina, za njih je neizmjerljivo bitno da imaju razvijene dobre kompetencije.

Ipak, prostorno i materijalno okruženje svakako igra jednu od najvažnijih struktura unutar odgojnih i obrazovnih ustanova, u ovom kontekstu predškolske ustanove, odnosno dječjeg vrtića. Već je rečeno kako su djeca istraživači i kako istraživanje kod njih s godinama dolazi prirodno, a promatraju svijet i pokušavaju otkriti nove stvari najčešće gledajući druge i ovisno o prostoru u kojem se nalaze. Dokazano je i kako je razdoblje od rođenja djeteta do njegove treće godine života, kada u prosjeku djeca i kreću u predškolske ustanove, odnosno vrtiće je vrijeme njihova najintenzivnijeg učenja i razvoja, pa je samim time okruženje ono koje im uzima najviše pažnje, a samo okruženje koje okružuje dijete se također smatra odgajateljem, ne odgajateljem kao osobom, nego jednom od vrsta odgajanja djeteta, jer ovisno o tome u kakvom okruženju dijete raste tako se ono razvija i stječe dobre ili loše navike.

Svako poticajno okruženje je ono koje prihvaća drugačije, koje radi na usvajanju novih znanja kao i stvaranju novih iskustava. Komunikacija, razne didaktičke i metodičke igre kao i stvaranje prijateljstva su samo neki od načina na koje dijete uči.

Kako vrtić, odnosno predškolska ustanova može imati poticajno okruženje? Prije svega, jasno je kako su vrtići odgojno-obrazovne ustanove i namijenjene su upravo tome da imaju poticajno okruženje i samim time daju djeci na važnosti kako bi oni bili u glavni u samom procesu, a ne odgajatelj kako je to bilo nekada.

Dakle, od prošlosti sve do današnjeg suvremenog svijeta u kojem živimo, pokazala se jasna potreba kako prostor djetetova odrastanja i učenja prije svega treba biti po njegovoj mjeri jer se njegov razvoj simulira poticajima, a prema tome treba iznimno voditi računa da upravo ti poticaju biti u skladu s mogućnostima djeteta, ovisno o njegovoj dobi što se odnosi i na predškolske ustanove.

Premali ili preveliki zahtjevi koji se postavljaju pred dijete mogu biti obeshrabrujući ili pak izazovi, no u osnovi i principu rada trebalo bi sve biti usmjereno na dijete, dakle, prostor, oprema, igračke, razni materijali i na kraju krajeva okruženje postaje po mjeri djeteta.

6.2. Kultura predškolske ustanove

Prema Vujčić (2011) kultura vrtića se prepoznaje po zajedničkim uvjerenjima više sudionika, odnosno odgajatelja, stručnog tima i vodstva predškolske ustanove, a njihovom kombinacijom dolazi do postignuća u cijelom odgojno-obrazovnom sustavu, kako samom sustavu tako i do poboljšanja u praksi i na kraju djelovanju na promjene.

U predškolskim ustanovama najviše se govori o kulturi istraživanja jer je temelj da se kroz praksu i istraživanje onog što djeci i na koji način im to odgovara dolazi do mijenjanja stavova i cijelog stanja unutar predškolske ustanove, ali i unutar intervencija u životu i stvarnom svijetu, kako odgajatelja, vodstva, roditelja, tako i djece.

Prema Ljubetić (2009) emocionalna inteligencija svih članova vrtića povezana je s kulturom vrtića i samim time postoji određeni broj domena koje utječu na kulturu predškolske ustanove, a to su:

1. samosvijest
2. poduzetnost
3. svijest o drugima
4. upravljanje odnosima

Kreiranjem odgojne ustanove i njezine kulture utječe se na ne samo međuljudske odnose između npr. roditelja i odgajatelja ili pak odgajatelja i djeteta, nego se odnosi na aspekte kao što su psihološke karakteristike, odgojne stilove, a jedna i ključna, ako ne i najbitnija komponenta stvaranje pozitivnog ozračja i samim time pozitivne kulture vrtića je svakako komunikacija.

Nadalje, prema Vujčić (2011) kultura vrtića se definira i kao zajednica koja uči, a svi djelatnici predškolske ustanove moraju isticati norme kontinuiranog učenja, iskazivati smisao i sposobnost za zajednički cilj i vrijednosti kao i izgradnju obaveznog osjećaja odgovornosti, suradnički i kolegijalni odnos s drugima te promoviranje prakse, zajednička istraživanja te dijeljenje iskustva s drugima. Samim time, kultura je ta koja predstavlja jedan od faktora koji utječu na vrednovanje vrtića, stoga je kvaliteta i kultura ono iz čega izlaze zajedničke vrijednosti, vjerovanja, norme i socijalni kao i emocionalni odnosi koji su iznimno bitni za oblikovanje kulturnih odgojno obrazovnih ustanova.

6.3. Uloga odgajatelja

Unaprijeđenje rada jednog odgajatelja počinje onog trenutka kad on prepoznaje, otkriva i osvještava svoj odgojni pristup, a dodatno istražuje svoje kvalitete i rad s djecom kao što je i očekivano da preispituje svoju odgojnu praksu. Odgajatelj je samim time nerazdvojni dio nekog institucijskog konteksta, a odgojno obrazovne situacije može usavršavati prema (Slunjski, 2003) svojim vlastitim očekivanjima, uvjerenjima, normama, znanjem i dizajniranjem različitih odgojno-obrazovnih sadržaja unutar predškolske ustanove.

Odgajatelji potiču djecu aktivnostima na način da djecu učini dijelom organizatorima aktivnosti koje se mogu raditi u predškolskim ustanovama, ali pažljivo time promatra aktivnosti djece i samim time uči o njima, o njihovim različitim strategijama učenja i istraživanja.

Kako se sustav mijenja i dolazi suvremenost, tako suvremenost dolazi i u predškolske ustanove, a prema Ljubetić (2009) mijenjaju se i neka stara stajališta vezana za predškolske ustanove, a popis novih raste iz dana u dan.

Mijenjanje i shvaćanje te prihvaćanje unutarnje motivacije kao izvorišta većine ljudskih aktivnosti, eliminiranje prisile u odgoju te nužnost građenja i održavanja odnosa samo su neke od njih. Svakako je važno spomenuti i prava pojedinca na jedinstveni tempo učenja te prihvaćanje pojedinca kao sustava, prihvaćanje njegovih ideja učenja te shvaćanje sustava radnog odgoja kao kompleksnog sustava u svim pedagoško-psihološko-didaktičkim načelima. Odgajatelj je onaj koji u aktivnostima koje smišlja aktivno potiče djecu na razmišljanje čime dovodi svoj status u pozitivan kontekst te razvija pozitivnu sliku i daje sigurnost djeci i roditeljima svojim postupcima i metodama rada.

6.3.1. Kompetencije odgajatelja

Kad se govori o kompetencijama, mnogi autori ih drugačije definiraju, no svi se slažu oko tri glavna aspekta, a to su:

1. kognitivni, odnosno znanja
2. funkcionalni, odnosno vještine
3. socijalni, odnosno nečije ponašanje

Prema (Piršl, 2014) kompetencije su ne samo iskustvo i znanje nego i motivacija i želja, a pomažu čovjeku da određuje svoje vještine, svoja znanja i svoje sposobnosti, a samim time ih i obuhvaća, primjenjuje i razvija u različitim okolnostima. Kada se koriste u praksi i o njezinim teorijskih ishodištima, onda ih možemo razlikovati kroz bihevioristički pristup, kognitivistički pristup i holistički pristup.

Odgajanje djece i odgoj sam po sebi su vrlo teški zadaci, a sam odgajatelj uvijek mora biti usmjeren ka djetetu i njegovim potrebama, ali mora i pružati sadržaje koji su usmjereni ka njemu i njegovoj dobi, pa samim time kompetentan odgajatelj mora biti stručan i posjedovati određena znanja i vještine te biti usmjeren na različita područja djetetova razvoja. Odgajatelj je taj koji kreira plan i program rada s djetetom i mora imati razumijevanje za svako dijete u grupi, kad se govori o vrtiću, odnosno o odgojno-obrazovnim ustanovama.

Prema (Diković, 2013) kompetencije odgajatelja u predškolskim odgojno-obrazovnim ustanovama usko su povezane s kompetencijama učitelja u školama, a neki od najvažnijih općih kompetencija jesu komunikacija, kako verbalna tako i neverbalna. Nadalje tu je kritičko mišljenje, sposobnosti poštivanja, razumijevanja i prihvaćanja djece i učenika kao i vjerovanje da su djeca i učenici u stanju učiti ono što ih učitelj ili odgajatelj poučava. Prema (Modrić, 2013) kompetentni odgajatelji su oni koji doživljavaju vlastita znanja i vještina kroz osobne karakteristike, ali ih integriraju tako da pružaju djeci snažan osjećaj moći, sposobnosti i znanja.

Prema Dopunskoj ispravi o studiju na Preddiplomskom stručnom studiju predškolskog odgoja na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli kompetencije su podijeljene u dvije skupine, a radi se o Turning projektu iz 2006. godine, a radi se o općim, odnosno generičkim kompetencijama i specifičnim kompetencijama koje stvaraju studenti za vrijeme studiranja.

Opće, odnosno generičke kompetencije prikazane u Tablici 2, dijele se na instrumentalne i interpersonalne kompetencije, a podijeljene su kako slijedi.

Tablica 2 - Opće kompetencije (rad autorice)

OPĆE KOMPETENCIJE	
INSTRUMENTALNE	<ol style="list-style-type: none"> 1. demonstriranje široke kulture (opće) 2. samostalno planiranje i organiziranje vlastitog učenja 3. izvršavanje istraživanja na razini izrade stručnih radova 4. argumentirano komuniciranje 5. barem jedan strani jezik u komunikaciji 6. korištenje informatičke tehnologije 7. prepoznavanje posebnih odgojno-obrazovnih potreba djece (teškoće u razvoju i darovitost)
INTERPERSONALNE	<ol style="list-style-type: none"> 1. posjedovanje osobnih kvaliteta 2. pravednost, komunikativnost, fleksibilnost, empatija 3. grupna dinamika i timski rad 4. suradnički odnosi 5. profesionalna etika 6. poštivanje različitosti 7. poticanje i održavanje pozitivnog i poticajnog okruženja

Opće kompetencije, pogotovo one instrumentalne, temelje se na demonstriranju znanja opće kulture kao i samostalnom planiranju i organiziranju kao i prepoznavanju različitih načina učenja kod djece, jer ne uče svi na isti način, istom brzinom i istom lakoćom. Također, ono što je iznimno bitno kod odgajatelja je svakako i korištenje

informatičko-komunikacijskih tehnologija, ali i prepoznavanje posebnih odgojno-obrazovnih potreba kod djece, posebice u ranoj dobi, a to se uočava već u predškolskim ustanovama.

S druge strane, kad se govori o specifičnim kompetencijama, tu se radi o psihološkim, pedagoškim i didaktičnim, kao i metodičkim kompetencijama, o demonstraciji, planiranju, kreativnom učenju, a detaljnije prikazanim u Tablica 3.

Tablica 3 - Specifične kompetencije (rad autorice)

SPECIFIČNE KOMPETENCIJE	
PSIHOPEDAGOŠKE I DIDAKTIČKO-METODIČKE	<ol style="list-style-type: none"> 1. znanja o fizičkim i psihičkim osobinama i potrebama djece 1. znanja iz temeljnih znanosti i disciplina 2. planiranje, programiranje i izvođenje te vrednovanje integriranog kurikuluma u svim područjima 3. organiziranje i vođenje odgojno-obrazovnih aktivnosti u vrtiću 4. kreativno osmišljavanje sredine prema potrebama djece 5. efikasne strategije u poticanju učenja i razvoja ličnosti 6. primjeren način snalaženja 7. osiguravanje zdravih i sigurnih uvjeta 8. praćenje i bilježenje napredovanja djeteta 9. kritičko promišljanje o praktičnim iskustvima 10. praćenje stručne literature 11. povezivanje teorije i prakse 12. bliski i suradnički odnosi s roditeljima 13. aktivno sudjelovanje u lokalnoj zajednici

Unutar kompetencija često se govori o ulozi odgajatelja u interakciji s djecom gdje sve gore navedene kompetencije dolaze do izražaja kao i okruženje koje je iznimno bitno.

Ipak, o kompetencijama odgojitelja u smislu filozofije odgoja rijetko se govori upravo tim riječima. Često se govori o zajedničkom istraživanju, doživljavaju iskustva i poticanju mašte kroz kreativnost i rješavanje problema, no upravo je sve to ono o čemu govori filozofija odgoja.

Prema (Vuljan-Vukić, 2012) djeca su istraživači i znatiželjni, te iznimno spremni na otkrivanje novih stvari. Samim time, imaju veliku potrebu za dodatnim istraživanjem, otkrivanjem, a sve to dovodi do eksperimentiranja o kojem i govori filozofija odgoja. Time se dolazi i do toga da djeca svakodnevno istražuju, nove istražene stvari povezuju sa starim iskustvima i na kraju pokušavaju naći svoj smisao, i time snažno utječu sami na vlastiti razvoj o čemu i govori filozofija odgoja.

7. KRITIKE ZA FILOZOFIJU ODGOJA

Kad se govori o kritikama na filozofije odgoja, onda se uglavnom govori prema (Golubović, 2015) na sve one kritike vezane za Sofiste i velikog filozofa Sokrata, nadalje na uvođenje Platonova stila odgoja, kao i Aristotelov koji je prilično sličan onom Platonovu, nadalje postoje različiti kritički pristupi na Rousseauov odgoj kao i osnove pedagogije koje poučava Dewey.

Iako se odgoj u pedagogiji dijeli na dvije utjecajne definicije, postoji onaj tradicionalni i onaj suvremeni, kao što i sama pedagogija kaže, no razvitkom informacijsko-komunikacijskih tehnologija na red dolazi i postmoderna tehnologija, postmoderna pedagogija kao i virtualna stvarnost, virtualni odgoj itd.

Većinu kritika na temelju svog pristupa odgoju Sofisti i sam Sokrat, prema (Polić, 1993) dobivaju na temelju toga što ne povezuju pojmove poput odgoja i obrazovanja zajedno, iako sami Sofisti nisu generalno radili razliku između ta dva pojma i dalje se tvrdi kako su oni zapravo odgoj stavili na jednu višu razinu, ne samo profesije, nego i nisu radili razlike između odgojnih i obrazovnih funkcija u samom obrazovanju djece i ljudi. Ipak, kritike se slažu i kako se odgoj ne može svesti samo pod obrazovanje i to je jedna od osnovnih kritika koja i danas postoji na temeljima i pristupima odgoju koje su imali Sofisti, a samim time i veliki filozof Sokrat.

Nadalje, kad se radi o Platonovu "stilu" odgoja, najviše se radi o idealnom i savršenom obavljanju nekih poslova, npr. kako je to biti idealan roditelj ili idealan odgajatelj, no ono što je svakako pozitivno je što je Platon napravio donekle ravnopravnost među spolovima, osobito u samoj filozofiji odgoja. Ipak, ono gdje kritike odgoja na Platona najviše upućuju je svakako oduzimanje prava na vrste školovanje, odnosno dijeljenje sustava na djecu koja su više i one koja su niže klase. Prema (Polić, 1993) to se i danas može vidjeti u sustavima obrazovanja, gdje se takvim pristupom i dalje odvajaju privatni od javnih vrtića, kao i privatne od javnih osnovnih i srednjih škola, a sve je više i upita o kompetentnosti ljudi koji završe privatne ili pak javne fakultete. Iako su to možda samo nagađanja, ono čemu je sam Platon težio u filozofijama odgoja je svakako da se nadarenost i intelektualnost cijene, iako temelj same njegove profesije na neki način i je bila država u kojoj svatko tko se rodi je sposoban za neki posao. Glavna kritika njegove filozofije prema odgoju djece je definitivno bila podjela na klase

unutar društva i samim time nemogućnosti napredovanja, iako se i sam Platon, prema (Ledić, 2011) opravdavao da su odgojni postupci važni kako bi svako dijete imalo sposobnosti i interes ka zahtjevima koje pred njega stvara država. Prema (Polić, 1993) Platonova filozofija odgoja svodi se na totalitarizam u kojem je sve drugačije, ali za odgoj nema mjesta onakvim kakvim je, nego se isključivo radi prema napucima države, odnosno onako kako državi odgovara. Iako, Platona smatramo važnim, njegov odgoj i pristup odgoju nije bio ništa drugačiji od onoga što se događa, a danas se može vidjeti kroz npr. povezivanje različitih prirodoslovnih predmeta i npr. tjelesne i zdravstvene kulture u školama, ali ne samo u školama nego i u vrtićima. Dakle, kritike Platonova odgoja su svakako one gdje sistem države i takvog odgoja nije dopuštao odabir onoga što se želi biti, nego se prema klasama u društvu određivalo tko će, što i kada biti.

Još jedan od bitnih filozofa vremena je svakako i Aristotel čiji je način rada i pogleda na odgoj, s obzirom da je bio Platonov učenik prilično sličan, ali uvodi se nešto novo i to je prekretnica u samim odgojima. Daleko od toga da je njegov način i pogled za današnje standarde bio dobar, ali treba napomenuti kako je on sam dopusti u odgoju ono što se do tad nije imalo, a to je da se pojedinac razvija po svojoj volji.

Prema (Polić, 1993) Platonu je narod služio ne samo za stvaranje idealne države nego i za stvaranje onoga kako bi trebalo biti prema različitim principima tadašnjeg vremena, dok se kod Aristotela dolazi do individualnosti koju daje i vlastitog odabira ljudi koji će se samim time usavršavati. Iako takav cilj odgoja se i dan danas koristi, samo se možda ne gleda na filozofski način na koji se gledao prije, Aristotelovo uvođenje da svatko može birati nešto za sebe jedna je od pozitivnih kritika za filozofije odgoja.

Prema Rousseau, na odgoj ne treba obraćati preveliku pažnju, nego ju treba usmjeriti na to kako dijete radi i napreduje, odnosno kojim sve metodama, sredstvima i načinima usvaja znanje koje mu se prenosi. Najveća kritika, i to ona pozitivna na jednu od takvih filozofija odgoja je svakako ona o tome koliko djeca često lažu i prema (Golubović, 2013) pokazala se kao jedna od boljih u učenju djece predškolske dobi pogotovo u ustanovama predškolskog odgoja. Tvrde, kako bez obzira kako laž bila mala i velika i dalje je laž. Iako je Rousseau doveo do velikih promjena ne samo u metodama odgoja,

veliku zahvalnost je dobio i za nove metode u odgojno-obrazovnim procesima i sustavima koji se i danas vežu za odgoj u predškolskim i školskim ustanovama.

Ako se pažnja usmjeri na filozofije odgoja i promjene u moralnosti i svemu gore nabrojanom, svaki od velikih filozofa donio je nešto novo u odgoj, ali ne samo odgoj nego i obrazovanje.

Suvremena filozofija koju danas susrećemo su iznimno napredovale iako se njezine kritike i danas susreću na svakom uglu. Prema raznim zakonima i pravilnicima, svakako je važno napomenuti da i dalje je potrebna vidna razlika između odgoja i razvoja kod djece, jer sam razvoj je ovisan o odgoju, a odgoj je ovisan o razvoju djece, prema (Golubović, 2013).

Na kraju se tu nalazi i nova paradigma odgoja i obrazovanja, čiji je utemeljitelj bio Dewey, a on ju je posvetio prvenstveno funkcionalističkoj psihologiji iako je bio jedan od najpoznatijih filozofa i danas je, svih vremena.

Prema njemu, načini upravljanja društvom su različiti, vezani su za mijenjanje komunikacije, vezani su za bolje ponašanje i poštivanje pravila koja su uglavnom vezana za moral. Ono za što je Dewey dobio najviše kritika, bile one pozitivne ili negativne je svakako stav prema posljedicama društvenih interakcija kao i razvijanju ličnosti i navika kod djece, što je u predškolskim ustanovama iznimno bitno, pogotovo kad se radi o metodama na kojima će djeca ubuduće učiti i razvijati se.

8. PRIMJERI FILOZOFIJE KAO DISCIPLINE U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA

Godina dana prije polaska u osnovnu školu je obvezna godina predškolskog odgoja i pohađaju ju sva djeca u Republici Hrvatskoj. Prema Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje provode se različite metode i oblici rada s djecom predškolske dobi, a neki od njih su i kroz različite metode filozofije gdje je iznimno važna komunikacija, socijalne i građanske kompetencije, inicijative i poduzetnost i slično.

Samo neki od primjera filozofije su da se djeci omogućavaju različiti izbori i samostalnost u aktivnostima koje obavljaju, a odgajatelji su ti koji simuliraju okruženje u kojem djeca istražuju i logički zaključuju te time dolaze do novih znanja, ali sve kroz igru i učenje kako se uči. Samim time, stavlja se u prvi plan djetetovo iskustvo koje ima i koje može sticati za vrijeme boravka u predškolskoj ustanovi, a samim time dobivaju iskustvo preuzimanja odgovornosti za vlastite postupke gdje je iznimno bitna sloboda, poštivanje drugih i pravda te na kraju tolerancija i razumijevanje.

Prema Nacionalnom kurikulumu (2010) struktura predškolske ustanove formirana je kroz različite psihološko-pedagoško-metodičko-didaktička načela, ali u svakom od njih nalazi se i dio filozofije odgoja. Tako je bitno napomenuti da se velika područja odnose na sliku o sebi, odnosno da dijete samo formira sliku o sebi, s druge strane da stvori sliku o sebi i drugima, a kao primjeri su tu druga djeca, ali i lokalna zajednica, i nadalje, da shvati svijet oko sebe, dakle svoje društveno i socijalno okruženje kao i kulturnu baštinu, a u nekoliko zadnjih godina sve više i održivi razvoj.

Primjera različitih metoda filozofije odgoja u predškolskim ustanovama je mnogo, od onih tradicionalnih poput pričanja priča pa sve do odgoja za ljudska prava.

Veliki dio boravka u predškolskim ustanovama i dalje odlazi na igru, gdje djeca u komunikaciji s drugom djecom i dalje uče, a odgajatelji promatraju i kroz različite metode i strategije vlastita rada pokazuju i ukazuju djeci o tome kako svijet funkcionira.

Tako djeca kroz npr. odgoj za ljudska prava već u vrtiću uče kako se odnositi prema sebi i drugima, kroz različite radionice provode dane za npr. održivi razvoj u obliku radionica za Dan planeta zemlje, prema (Diković, 2009).

Na pitanja zašto djecu učiti filozofiji kad je ona kao znanost iznimno teška i apstraktna, daje se odgovor da upravo zato jer filozofija uči razmišljati i na kraju donositi zaključke uz primjenu kritičkog mišljenja i propitivanje djece donosi više koristi nego što im eventualno odmaže.

Prema (Polić, 1993) djeca se rađaju sa znatiželjom za svijet oko sebe, stoga su sposobni praktički sve propitivati i pronaći za sebe iznenađujuće odgovore, a samim time postaju potencijalni filozofi.

Samim time, da se zaključiti kako se filozofija treba sve više u različitim oblicima primjenjivati u predškolskim ustanovama. Djecu, od malena treba učiti razmišljati i postavljati pitanja, a davati im slobodu da izraze svoje mišljenje, budu kritični i samim time postaju izvorni filozofi.

Prema (Polić, 1993) filozofija u vrtiću djecu uči:

- da budu kritički i reflektirajući, odnosno da misle svojom glavom od malih nogu i samim time jačaju svoju autonomiju
- filozofija može biti osnova tj. temelj za sve ostale predmete jer uči postavljati pitanja, istraživati i donositi zaključke
- razvija se sposobnost istinitosti
- generira mehanizme argumentacije
- pogreška nije kazna nego je izvor učenja
- poboljšava rječnik, pisanje i izražavanje ideja
- jača emocionalnu inteligenciju te formira mlade i pozitivne ljude

Igre koje se primjenjuju u vrtiću su iznimno važne za učenje filozofije jer igrajući različite igre djeca se prije svega zabavljaju, ali uče i razvijaju svoje vještine i sposobnosti. Da bi samim time djeca naučila filozofirati, svaki odgajatelj u predškolskoj ustanovi mora pomno izabrati igre koje će djecu natjerati na postavljanje pitanja, prepiranje, slušanje i na kraju razvijanje kreativnosti kao bitnog faktora filozofije kao discipline.

9. ZAKLJUČAK

Djeca su od svog rođenja znatiželjna i istražuju svijet oko sebe, a filozofija odgoja se kao dio filozofije kao znanstvene discipline preispituje već stoljećima. Pojam filozofije u predškolskim ustanovama nije nov jer metode filozofije zadiru u predškolske ustanove sve od njihova, ali i prije njihova nastanka.

Metode priča, bile one mit, legende, bajke ili pak basne djeci se pričaju od davnina, a igre poput igre asocijacije, zagonetki ili igrokaza samo su neke od novijih metoda jer iako djeca u predškolskim ustanovama uče, obzirom da se radi o odgojno-obrazovnim ustanovama, to rade upravo kroz igru. Iako su spomenuto gore samo opće metode kako djeca uče filozofiju, neke od tradicionalnih se počinju sve više primjenjivati danas, a to su metode učenja o političkoj zajednici, o demokraciji i demokratskom društvu kao i o pravu na obrazovanju, moralnosti i sve više kritičkom mišljenju.

Ipak, iako je filozofija znanost stara milijunima godina neke od metoda za suvremeno društvo djeci stvaraju stvarnu sliku svijeta u kojem živimo, a temelje se na istini, spoznaji i vrednovanju, kao i sve većem odjeku informacijsko-komunikacijskih tehnologija.

Metode filozofskog odgoja u predškolskim ustanovama su mnoge, od spomenutih pričanja priča pa do pričanja priča o moralnosti i svijesti djece, kritike na filozofije od Aristotela do Platona danas se vide kroz suvremenost i suvremeni odgoj. Kako bi neki odgajatelj mogao djecu učiti filozofirati, on s njima mora razgovarati imati poticajno okruženje koje se može vidjeti kroz kulturu predškolske ustanove, a svojim kompetencijama samo pokazuje svoju važnu ulogu u stvaranju stavova i razvijanja kritičkog mišljenja.

Iako drevni filozofi nisu zagovarali odgoj za kritičko mišljenje nego su se više fokusirali na stvaranje države, njihovi temelji su izgradili filozofiju o kojoj pričamo danas i koja se danas pojavljuje ne samo u predškolskim ustanovama, nego i sve češće u osnovnim školama, ali i u životu. Ljudska prava, odgoj i obrazovanje samo su dio filozofije kao znanosti, ali ih je potrebno predstaviti mladim i bistrim umovima kao što su djeca u predškolskim ustanovama jer možda se upravo među njima kriju novi filozofiji koji će svojim stavovima i mišljenjima te napretkom mijenjati svijet za

nekoliko tisuća godina.

10. POPIS LITERATURE

1. Baran, J., Dobrotić, I., Matković, T. (2011). Razvoj institucionalizirano predškolskog odgoja u Hrvatskoj: promjene paradigme ili ovisnost o prijašnjem putu?
2. Cikovac D. Odnos pedagogije i praktične filozofije u antičkoj filozofiji. U: Milanović, Ž. (ur), Konteksti: Treći međunarodni interdisciplinarni skup mladih naučnika društvenih i humanističkih nauka, Novi Sad, Univerzitet u Novom Sadu, 2015.
3. Čehok, I., Filozofija odgoja: izbor tekstova hrvatskih pisaca, Školska knjiga, Zagreb 1997.
4. Diković, M. (2013) Ključne kompetencije učitelja u odgoju i obrazovanju za građanstvo. Život i škola : časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja, 29, 326-340.
5. Golubović, A., »Filozofija odgoja«, Riječki teološki časopis 36 (2/2010), str. 609-624. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/121849> [12.04.2022]
6. Golubović, A., »Aktualnost Rousseauovih promišljanja filozofije odgoja s posebnim osvrtom na moralni odgoj«, Acta Iadertina 10 (1/2010), str. 25-36. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/190111> [21.04.2022]
7. Jurčević Lozančić, A. (2011). Socijalne kompetencije i rani odgoj. U Maleš, D. (ur): Nove paradigme ranog odgoja (str.153-176). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
8. König, E. Zedler P., Teorije znanosti o odgoju, preveo Vladimir Adamček, Educa, Zagreb 2001.
9. Krznar, T., Filipović, N.I., Vrč i šalica; filozofijska vivisekcija problema odgoja i obrazovanja, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb 2015.
10. Lunić, Anita. "Revolucija u horizontu filozofije prakse. Prilog razumijevanju revolucije u filozofiji Milana Kangrge i Gaje Petrovića ." Filozofska istraživanja, vol. 38, br. 4, 2018, str. 827-836. Dostupno na: <https://doi.org/10.21464/fi38411> [16.06.2022]
11. Ljubetić, M.(2009.). Vrtić po mjeri djeteta – priručnik za odgajatelje i roditelje, Zagreb: Školske novine.

12. Marasović, T., »Upotreba metode Sokratovih krugova u nastavi«, Metodički ogledi: časopis za filozofiju odgoja 19 (2/2012)
13. Marasović, T. (2012). Upotreba metode Sokratovih krugova u nastavi. Metodički ogledi, 19 (2), 89-100. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/103689> [17.06.2022]
14. Metesi Deronjić, Ž., »Filozofija u pjesništvu Pavla Vuk-Pavlovića«, Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine 42(84) (2/2016.)
15. Miliša, Z., Ćurko, B., »Odgoj za kritičko mišljenje i medijska manipulacija«, MediAnali: međunarodni znanstveni časopis za pitanja medija, novinarstva, masovnog komuniciranja i odnosa s javnostima 4 (7/2010)
16. Modrić, N. (2013). Kompetencije odgojitelja za učinkovito upravljanje problemnim situacijama. Napredak, 154. (3), 427-450. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/138810> [16.06.2022]
17. Miljak, A. (1996.). Humanistički pristup teoriji i praksi predškolskog odgoja, Velika Gorica – Zagreb: Persona
18. Miljak, A. (2009). Življenje djece u vrtiću: Novi pristupi u shvaćanju istraživanju i organiziranju odgojno- obrazovnog procesa u dječjim vrtićima, Zagreb: Spektar media
19. Polić, M., K filozofiji odgoja, Znamen i Institut za pedagogijska istraživanja, Zagreb 1993
20. Petrović-Sočo, B. (2007.). kontekst ustanove za rani odgoj i obrazovanje- holistički pristup, Zagreb: Mali profesor.
21. Radovan Burja, M., »Ljudska prava i odgoj – filozofski i etički temelji«, Metodički ogledi: časopis za filozofiju odgoja 11 (2/2004), str. 69-78.
22. Radovan Burja, M. (2014). ULOGA KNJIŽEVNE IMAGINACIJE U RAZUMIJEVANJU SHVAĆANJA ARISTOTELA I ORIANE FALLACI O PITANJIMA MORALNOG IZBORA. Magistra ladertina, 9 (1), 71-82. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/137243> [15.04.2022]

23. Senković, Ž., »Aristotelov odgoj za vrline«, Metodički ogledi: časopis za filozofiju odgoja 13 (2/2006)
24. Subotić, M., Filozofija odgoja Johna Deweya (diplomski rad), Filozofski fakultet u Rijeci, Rijeka 2019.
25. Slunjski, E (2013). Kako djetetu pomoći da bude uspješno i razvija samopouzdanje, Zagreb: Element.
26. Slunjski, E. (2012). Zajednica koja uči: prevladavanje podijeljenosti teorije i prakse
27. Šimenc, Marjan. "Dijalog u filozofiji s djecom i razvoj filozofije za djecu." Metodički ogledi, vol. 19, br. 2, 2012, str. 13-27. <https://hrcak.srce.hr/103677> [14.03.2022]
28. Tuning projekt (2006). Uvod u projekt Usklađivanje obrazovnih struktura u Europi. Education and Culture, Socrates - Tempus. Dostupno na: http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/documents/General_brochure_Croatian_version_FINAL.pdf [20.07.2022]
29. Vujičić, L.(2011). Novi pristup istraživanja kulture vrtića. U Maleš, D. (ur): Nove paradigme ranog odgoja
30. Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju (NN 94/13) Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/492/Zakon-o-pred%C5%A1kolskom-odgoju-i-obrazovanju> [15.06.2022.]
31. Windelband, W., Povijest filozofije, preveli Nada Šašel, Danko Grlić i Danilo Pejović, Naprijed, Beograd 1974.

11. POPIS SLIKA I TABLICA

Tablica 1 - Opće, tradicionalne i suvremene metode filozofije u predškolskim ustanovama 9

Tablica 2 - Opće kompetencije 24

Tablica 3 - Specifične kompetencije..... 25

SAŽETAK

Da bi se mogle definirati klasične metode filozofije za djecu u predškolskim ustanovama, važno je prije svega definirati pojam filozofije, pojam filozofije odgoja, ali i predškolske ustanove kao ustanove u kojoj se filozofija sve više pojavljuje. Postavljaju se mnoga pitanja o tome što je zapravo odgoj i kakav treba „biti“. Filozofiju u predškolskim ustanovama prije svega dokazuje poticajno okruženje, ne samo odgajatelja nego i roditelja kao i kultura same ustanove. Djeca su od rođenja znatiželjna i istražuju svijet oko sebe, iznose svoje mišljenje i gledišta na situacije. Kako im je potrebna dosljednost, pravila i kontrola još potrebniji im je prostor kako bi mogli učiti i upravljati svojim životima. Odgoj možemo shvatiti i kao rezultat koji se dobiva na kraju odgojnog puta- a to je zrelo odgojeno biće.

Ključne riječi: filozofija, metode filozofije, predškolska ustanova, odgoj

SUMMARY

In order to be able to define the classical methods of philosophy for children in preschool institutions, it is important first of all to define the term philosophy, the term philosophy of education, but also preschool institutions as institutions where philosophy appears more and more. Many questions are asked what upbringing actually is and what should it „look like“. Philosophy in preschool institutions is first of all proven by the stimulating environment, not only of educators but also of parents and the culture of the institution itself. Children are curious from birth and explore the world around them, express their own opinions and views on situations. As they need consistency, rules and control, they need space even more to be able to learn and manage their lives. Upbringing can also be understood as result obtained at the end of its path- and that is an adult human being.

Key words: philosophy, methods of philosophy, preschool institution, education